

Zrínyi Miklós és a magyarországi barokk költészet (Eger, 2020. szeptember 3–5.)

A konferenciára Zrínyi Miklós születésének (1620) négy századik évfordulóján került sor a Bölcsészettudományi Kutatóközpont Irodalomtudományi Intézete és az egeri Eszterházy Károly Egyetem együttműködésében. Az évforduló nemcsak Zrínyi Miklós költői életművével, hanem az irodalomtörténet-írás és a koraújkor-kutatás alapvető interdiszciplináris korszakfogalmával, a barokkal is lehetőséget kínált a szembesülésre. A konferencia az elmúlt évek prózára és retorikára irányuló érdeklődését ezúttal a poétikatörténetivel kívánta gazdagítani, az előadókat hangsúlyozottan *a verses anyag, a költészet* vizsgálatára ösztönözte.

A barokk nemzetközi kutatása az elmúlt évtizedek szélcsendje után, a 2000-es évek eleje óta új kontextusban látszik megerősödni: az érdeklődés középpontjába egyre inkább *az irodalmi modernitás és a barokk különböző irányzatainak kapcsolata* kerül. E fordulat a Zrínyi-recepció körein túl is lehetőséget és feladatot is jelent saját irodalmi múltunk, ezúttal a magyar és a magyarországi barokk költészet újító aspektusainak, a modernitás felé mutató karakterjegyeinek végiggondolására.

A szervezők várározásait a rendezvény messzemenően beigazolta. Az előadások közül több is az irodalomtörténeti összegzés periodizációs szempontjait gazdagította, árnyalta, esetenként módosította. A Pázmány-életmű határkijelölő szerepe, a nyilvános kommunikáció Trident utáni gyökeres retorikai fordulata, a műfaj- és a metrikatörténet tanúságai mind arra mutatnak, hogy a 18–19. század fordulójának irodalomújító törekvései, Kazinczy körének Zrínyi iránti érdeklődése szélesebb értelemben is a barokk irodalmi tradíció modern vonásainak recepciójaként, az eddig feltételezettnél szélesebb összefüggésben nemcsak hagyományfelejtésként, hanem emlékezetpolitikailag tudatos hagyomány-átrendezésként, egy korábbi, megrekedt modernitás felé való visszanyúlásként értelmezendők, de legalábbis értelmezhetők. Mindez egyszersmind fontos ponton módosíthatja az irodalomtörténeti narráció újabb javaslatcsomagját is. Amint történeti (tudománytörténeti és eszmetörténeti) szempontból a 17. század az újkor nagy fordulatát hozta, az irodalomtörténeti periodizációval kapcsolatban is indokolt lehet a barokkot olyan átmeneti korként értékelni, amelyet erősebb szálak kötnek a modernitáshoz, mint a megelőző korszakot.

A konferencia Zrínyi-életművel foglalkozó előadásai egyfelől az európai beágyazottságot vizsgálták. A *Syrena*-kötet valóban páratlan érzékenységű válasz a 17. század első harmadában egyszerre megjelenő két modern iskola, a radikális, avantgárd barokk és a klasszicizáló barokk konfliktusában felszínre dobott poétikai, történetiszemléleti és érzelempolitikai kérdéseire a két irányzat virtuális egységének állításával. Másfelől azonban fényt derítettek a Zrínyi-korpusz, illetve a 19. század Zrínyi-Gyöngyösi szembeállítását által beárnyékoló, elfedett életművek (Koháry István, Esterházy Pál, Listius László, stb.) jelentőségére, Zrínyi sokáig fel nem ismert közvetlen hatására, a „minores” ugyancsak fontos, a hagyománykövetés mellett az újítás szempontjából is jelentős munkásságára. Beleértve a sokáig háttérbe szorult (mert jórészt csak a kéziratosságban élő, de a korszakban – az iskolai gyakorlatnak köszönhetően – nagy hatású) drámapoétikai aspektust is.

Az előadások harmadik csoportja a komparatiztika szempontjából tekintett rá Zrínyire és a korszak magyar szempontú barokk poétika-értékeléseire. A szlovák, szerb, horvát és cseh értelmező kontextus felől a magyarországi barokk költészet más nyelvű összetevői, élő poétikai kapcsolatai tárultak fel, azok a koordinátpontok, amelyek az eddiginél többet árulnak el a *Syrena* világirodalmi pozíciójáról és általánosabb értelemben a magyar költészet helyéről is a 17. századi európai költészet térképén. S ami ugyanennyire fontos: számos párhuzamot kaptunk saját kritikátörténeti hagyományunk kritikai és történeti reflektálásához, a nemzeti hagyományok kizárólagossága helyett a regionális és európai szempontok érvényesítéséhez.

A konferencia nyitónapján, a hagyományoknak megfelelően, kiosztásra került a 2020. évi Klaniczay Tibor-díj is. A kuratórium döntése alapján a nyertes mű Monok István *The Cultural Horizon of Aristocrats in the Hungarian Kingdom: Their Libraries and Erudition in the 16th and 17th Centuries* (Wien: Praesens Verlag, 2019) című monográfiája lett. A második napon a résztvevők megkoszorúzták Tarnai Andor emléktábláját az egi Gárdonyi Géza Ciszterci Gimnáziumban.

A kísérőprogramok szintén arra törekedtek, hogy a barokknak mint elfeledett „első modernitásnak” a recepciók lehetőségeit demonstrálják a mai, kortárs kulturális közegben. Csöre Gábor Jászai Mari-díjas színművész Zrínyi-szövegekből összeállított programja, a Szálinger Balázs és Szkárosi Endre részvételével zajlott pódiumbeszélgetés egyaránt bizonyították: a barokk heroizmusa és irónája, poétikai, retorikai megoldásai, műfajokat és művészeti ágakat vegyítő megközelítésmódja potenciálisan élő hagyomány, mert megszólítható hagyomány. „Online barokk” – mint egy új antológia címe is jelzi.

Az egi konferenciára szoktalan körülmények között – részben online részvétellel, részben (az Irodalomtudományi Intézet részéről) erős hálózati támogatással – került sor. A koronavírus miatt előadásukat lemondani kényszerült résztvevők tanulmányai már a konferencia előtt olvashatóak voltak az intézeti honlapon, és a tervek szerint a jövő év elejéig nyomtatott formában is megjelennek majd. A konferencia részletes programja és az előadások összefoglalói addig is tanulmányozhatóak, visszakereshetőek maradnak a honlapon.